

Nieobecni – ludzie ze znakiem

Scenariusz warsztatów dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Czas trwania: 90 minut

Grupa docelowa: uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (15-30 osób)

Scenariusz warsztatów realizowany jest w oparciu o projekcję filmu „Nieobecni – ludzie ze znakiem ‘P’”.

Celem lekcji jest przekazanie uczniom informacji o represjach, jakie stosowały władze III Rzeszy wobec ludności polskiej od momentu wybuchu wojny, ze szczególnym uwzględnieniem okresu okupacji.

Osiągnięcia uczniów - po zajęciach uczeń m. in.:

- A] umie wymienić represje stosowane przez władze niemieckie, w tym formy pracy, do jakich byli zmuszani Polacy,
- B] rozumie pojęcia: praca przymusowa, ludzie ze znakiem (literą) „P”, nakaz pracy, lager, Arbeitsamt, PUR
- C] potrafi scharakteryzować przejawy dyskryminacji wobec Polaków,
- D] zna losy wybranych ludzi ze znakiem „P”,
- E] rozumie zależność pomiędzy polityką państwa totalitarnego i wojną a dyskryminacją i wykluczeniem dużych grup społecznych, narodowościowych, etnicznych etc.,
- F] dostrzega różnorodność postaw i relacji pomiędzy robotnikami przymusowymi a Niemcami.

Warsztaty powinny być przeprowadzone po wcześniejszym wprowadzeniu uczniów w tematykę II wojny światowej i losów ludności polskiej po zakończeniu wojny obronnej. Uczniowie powinni znać podstawowe pojęcia dotyczące polityki nazistowskiej wobec ludności polskiej i żydowskiej oraz wiedzieć, czym była polityka eksterminacji i wyniszczenia (wysiedlenia, łapanki, praca niewolnicza, masowe egzekucje, itp.).

Nieobecni – ludzie ze znakiem

OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW	PRZEBIEG LEKCJI	METODA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WPROWADZENIE			
	<p style="text-align: right;">10 min</p> <p>Zapytaj uczniów, co wiedzą o losie Polaków w czasie II wojny światowej. We wstępie wyjaśnij podział administracyjny ziem polskich znajdujących się pod okupacją III Rzeszy (tereny wcielone i Generalne Gubernatorstwo) oraz obowiązujące na nich prawo. Pokaż występujące różnice i podobieństwa i podkreśl, że zakładana początkowo koncepcja utworzenia marionetkowego państwa polskiego, “państwa szczytkowego” (Reststaat) nie została zrealizowana. Zwróć uwagę uczniów na politykę całkowitej germanizacji ziem wcielonych, funkcjonowanie tzw. <i>Volkslisty</i> (niemieckiej listy narodowościowej) oraz przesiedlenia i eksterminacje (obozy pracy i zagłady). Wskaż, że teren Generalnego Gubernatorstwa był rezerwuarem taniej (niewolniczej) siły roboczej na potrzeby gospodarki III Rzeszy, a jego tereny poddano rabunkowej eksploatacji gospodarczej. Wspomnij o obowiązkowym systemie kontyngentów rolnych, racjonowaniu żywności oraz rabunku polskich dóbr kultury i sztuki.</p>	elementy wykładu	nr 1 mapa/atlas hist. nr 5 słowniczek pojęć (ZAŁĄCZNIK 7)
REALIZACJA			
A] i B]	<p style="text-align: right;">15 min</p> <p>Podziel uczniów na grupy (4-5-osobowe) i rozdaj każdemu uczniowi materiały źródłowe. Po zapoznaniu się z tekstami uczniowie w grupach wykonują zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymieniają nakazy i zakazy obowiązujące polskich robotników przymusowych. • wypisują konsekwencje jakie groziły za niestosowanie się do zasad? 	praca w grupach analiza tekstów	nr 2 źródła polityka władz okupacyjnych (zał. 1, 2, 3 i 4)

Nieobecni – ludzie ze znakiem

	<ul style="list-style-type: none"> • odpowiadają na pytanie: dlaczego władza niemiecka twierdziła, że pobyt polskich robotników był dobrowolny i z czego to mogło wynikać? 	źródłowych	
C], D], E], F]	<p style="text-align: right;">50 min</p> <p>Pokaż uczniom film edukacyjny pt.: „Nieobecni – ludzie ze znakiem ‘P’”, w którym o swoich wojennych losach opowiadają dolnośląscy ludzie ze znakiem „P”. Koniecznie zwróć uwagę uczniów na: wiek bohaterów podczas II wojny światowej, charakter wykonywanej przez nich pracy oraz stosunek Niemców (cywilów i wszelkich służb) do Polaków. Przy wykonywaniu zadań informacje zawarte w filmie uzupełnij również wspomnieniami Mikołaja Sadowskiego i Zofii Szukalskiej oraz rozporządzeń niemieckiej administracji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na podstawie filmu, wspomnień oraz własnej wiedzy wymień okoliczności, w jakich Polacy zostali wywiezieni na roboty w głąb III Rzeszy. • Scharakteryzuj warunki, w jakich żyli i pracowali robotnicy. • Opisz postawy robotników przymusowych wobec Niemców. Jak radzili sobie Polacy, by przetrwać? • Powiedz, jak dzisiaj wspominają tamte wydarzenia bohaterowie filmu? 	<p>analiz filmu i tekstów źródłowych</p> <p>praca własna</p>	<p>nr 3 film <i>Nieobecni - Ludzie ze znakiem P</i></p>
PODSUMOWANIE			
<p>utrwalenie zdobytej wiedzy,</p> <p>rozwój umiejętności syntezowania</p>	<p style="text-align: right;">10 min</p> <p>Wyobraź sobie, że jesteś reporterem, który chce napisać artykuł o Ludziach ze znakiem P do gazety, w której pracujesz. Przygotuj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotuj tytuł artykułu i minimum 3 śródtytuły, • napisz konspekt swojego artykułu – minimum 5 punktów, • napisz pierwsze zdanie artykułu. 	praca własna	

Nieobecni – ludzie ze znakiem

ZADANIE DOMOWE

5 min			
	<p>Wykorzystując załączniki i własną wiedzę porównaj postawy Niemców wobec Polaków – robotników przymusowych a wobec ludności żydowskiej. Wymień nakazy i zakazy stosowane wobec obu tych grup, zwróć uwagę na konsekwencje i powiedz, co groziło za ich nieprzestrzeganie?</p> <p>*** Czy wiesz, że we Wrocławiu znajduje się jeden z nielicznych w Polsce pomników honorujących Ludzi ze znakiem “P”? Odnajdź go na mapie miasta, jeśli masz możliwość odwiedź wraz z koleżankami i kolegami, a następnie stwórz krótką prezentację/gazetkę szkolną na temat polskich robotników przymusowych. Sprawcie, by dzięki Waszej wiedzy, ten ważny temat nie został zapomniany!</p> <p>***dla szkół z Wrocławia</p>		nr 2 i nr 4 (zał. 1 - 6)

Materiały dydaktyczne:

nr. 1 mapa/atlas hist. (podział administracyjny ziem polskich znajdujących się pod okupacją III Rzeszy (tereny wcielone i Generalne Gubernatorstwo),

nr 2 źródła - polityka władz okupacyjnych (załączniki 1, 2, 3, 4),

nr 3 film *Nieobecni - Ludzie ze znakiem P*,

nr 4 źródła wspomnienia Mikołaja Sadowskiego i Zofii Szukalskiej (załączniki 5 i 6),

nr 5 słowniczek pojęć (załącznik 7)

Nieobecni – ludzie ze znakiem

Bibliografia i źródła:

- Niemiecki plakat propagandowy z okresu II wojny światowej, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego/ Fundacja Polsko-Niemiecki Pojednanie
- Niemiecki plakat propagandowy z okresu II wojny światowej, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego/ Fundacja Polsko-Niemiecki Pojednanie w: Maaß Birgit, *Praca przymusowa Polaków i Polek w III Rzeszy* (http://www.expolis.de/schlesien/texte/maas_pl.html dostęp 26.10.2016 r.)
- Bartosz Julian, *Ludzie ze znakiem P*, Wrocław 1969
- Bartosz Julian, *Zapomniani ludzie z literą P: polscy robotnicy przymusowi na Dolnym Śląsku 1939-1945*, Warszawa 2014.
- Bigorajska Zofia, Władysława Pietruczuk-Kurkiewicz, *Gdy byliśmy literą P: Wspomnienia wywiezionych na przymusowe roboty do III Rzeszy*, Warszawa 1968
- *Obowiązki robotników i robotnic cywilnych narodowości polskiej podczas pobytu w Rzeszy* z dn. 8 marca 1940 r.
https://pl.wikisource.org/wiki/Obowiązki_robotników_i_robotnic_cywilnych_narodowości_polskiej_podczas_pobytu_w_Rzeszy
(dostęp 26.10.2016 r.)
- *Zarządzenie o obowiązkowym stawieniu się polskich mieszkańców Generalnej Guberni do robót rolnych w Niemczech* z dn. 24 kwietnia 1940
[https://pl.wikisource.org/wiki/Zarządzenie_o_obowiązkowym_stawieniu się polskich mieszkańców Generalnej Guberni do robót rolnych w Niemczech z 24 kwietnia 1940 r.](https://pl.wikisource.org/wiki/Zarządzenie_o_obowiązkowym_stawieniu_się_polskich_mieszkańców_Generalnej_Guberni_do_robót_rolnych_w_Niemczech_z_24_kwietnia_1940_r.)
(dostęp 26.10.2016 r.)

Autor: Sebastian Górski

